

УДК 811.161.3'366

С. Л. Ковтюх

кандидат філологічних наук, професор,
завідувач кафедри української мови
Кіровоградського державного педагогічного
університету імені Володимира Винниченка
e-mail: kovtjukh@ukr.net

АКЦЕНТНІ ПАРАДИГМИ В СИСТЕМІ СЛОВОЗМІНИ УКРАЇНСЬКИХ ПРІЗВИЩ

У статті розглянуто акцентуаційні особливості українських прізвищ з погляду морфологічної парадигматики, визначено акцентні парадигми досліджуваних антропонімів у сфері словозміни, звернено увагу на зміну наголосу у зв'язаних формах називного, родового, знахідного та кличного відмінків множини.

Ключові слова: наголос, акцентуація, акцентні парадигми, антропонім, прізвище, словозміна.

Переважна більшість праць, присвячених акцентуації, ґрунтуються на прикладах апелятивної лексики (О. О. Потєбня, І. І. Огієнко, Є. К. Тимченко, Л. А. Булаховський, Ю. В. Шевельов, Л. Л. Гумецька, З. М. Веселовська, В. Г. Скляренко, В. М. Винницький та інші). У «Граматичному словнику української мови. Словозміна» (2011), за винятком спорадичних онімів, також подано словозмінні парадигми загальних слів української мови «(в акцентуйованому орфографічному варіанті)» [2, с. 3], зокрема вказано схеми наголошування іменників чоловічого, середнього, жіночого роду та прикметників [2, с. 604–609, 615, 620–622, 627]. Проблему вноормування наголосу при словозміні українських прізвищ спробували розв'язати І. О. Варченко та Ю. К. Редько [1; 5], проте сумнівною є думка дослідників щодо окситонічної акцентуації розгляданого підкласу антропонімів у всіх відмінкових формах множини [4, с. 38]. Достатньо уваги приділено цьому питанню в нашій монографії [4], утім частина положень потребує додаткового доопрацювання.

Мета статті — дослідити акцентні парадигми українських прізвищ з погляду морфологічної парадигматики. Реалізація мети передбачає

розв'язання таких **конкретних завдань**: 1) з'ясувати загальні особливості наголошення прізвищ; 2) визначити зміну наголосу у зв'язаних формах Н., Р, З. та Кл. в. мн. антропонімів; 3) установити перелік акцентних парадигм.

Об'єктом дослідження є словозмінна парадигматика українських прізвищ.

Предмет вивчення — власне їхні схеми наголошення.

Наголос у вірцях відмінювання — один з основних критеріїв у визначенні елементарних парадигматичних класів у системі словозміни як апелятивної, так і пропріальної лексики. Досить детально теоретичні та низка функційних аспектів наголошування розглянуто в нашій публікації «Акцентуаційний чинник як один із основних у визначенні морфологічних парадигм сучасної української мови» (2005) [3].

На відміну від загальних назв, у прізвищах, як правило, не буває подвійного наголосу [4, с. 144–145]. Крім того, збереження певної акцентної схеми в антропонімах досліджуваного підкласу залежить від традиції роду, впливу екстра- та інтралінгвальних критеріїв тощо. Наприклад, зміна наголосу в прізвищах на кшталт *Бáран, Кóзел, Кáбан, Гáрбуз* пов'язана з відмежуванням від омонімічних апелятивів, які носії цих власних назв вважають образливими чи немилозвучними.

Частина прізвищ має нульову парадигму, тобто тотожні словоформи в усіх відмінкових формах з однаковим наголосом, переважно це жіночі прізвища на приголосну фонему та на **-о**: *Що справи тупо не буде — що держава, проти якої воювала Олена Довган, потрапить, уже після свого скону, обіграти і її, й мене, удавши, що ніякої Олени Довган і не було на світі...* (О. Забужко); *І хоч я на могилі Валентини Захарівни не була, але моя рука завжди пише словами, навченими зокрема і вчителькою В. З. Задимидченко* (М. Матіос); *Можливо, саме під впливом Ніни Сидорівни Матійчук багато випусків Розтоцької школи здобули фах зоотехніків, агрономів, ветеринарів* (М. Матіос); *23 травня 1954 року Василь Кук разом із дружиною Уляною Крюченко прибули у визначене місце зустрічі зі зв'язковим* (В. В'ятрович). Виокремлено групу різновідмінюваних прізвищ, до якої серед інших віднесено жіночі прізвища на **-ів (-їв), -ов, -ев (-єв), -ин (-їн)**, що або належать до нульової відміни, або відмінюються за прикметниковим типом, крім форм Н., З., Кл. в. множини, останні збігаються із чоловічими, тобто є іменниковими словоформами: *Визнано переможцями і нагороджено відповід-*

ними дипломами головного управління освіти і науки Івано-Франківської облдержадміністрації та цінними подарунками за зайняте I місце: ... **Яцків** Олесю Степанівну, учителя математики...; **Стецьків** Ларису Василівну, учителя хімії... (З інтернету).

У системі словозміни українських прізвищ виокремлено вісім акцентних парадигм [4, с. 144–145]: 1) однією з найпоширеніших є схема з нерухомим наголосом на основі в однині та множині, характерна для власних назв іменникового типу подвійного роду (чоловічого або жіночого) твердої, м'якої та мішаної груп I відміни: *Неліпа, Мастіголова, Покіньборода, Джевага, Бурмеха, Невпряга, Киртока, Скоробреха, Петрінка, Підкопайгора, Переймібіда, Глоджікурка, Цимбала, Шведа, Кучеря, Хитрєня, Пришліця, Шепєтя, Заведія, Кіндя, Хіря, Ванжа, Друча, Матуша, Скорокіржа, Фокша* та ін.; чоловічого роду всіх трьох груп II відміни: *Бокітько, Молєнко, Лихопавло, Непійпиво, Малийчоловік, Цьох, Лупініс, Прокіп, Чорновіл, Кіс, Макодзьоб, Вовкогон, Святокум, Тягнібік, Одноріг, Тонконіг, Півсіток, Смуток, Корніяшек, Ястріб, Волошин, Габ'ян, Товстоліт, Сухойван, Тіс, Юзідір, Пітель, Щаслівець, Хоролець, Чорнобіль, Морікінь, Свинобій, Тершаковець, Яріловець, Кобіль, Павицьо, Дунай, Лімар, Ярош, Софілканіч, Мніш*; прикметникового типу чоловічого та жіночого роду твердої і м'якої груп: *Голубицький, Миколінський, Пастівнічий, Хацівський, Чорненький, Воблий, Скоробагатий, Срібний, Царінний, Чорнокніжний, Шибістий, Ячний, Голубицька, Миколінська, Пастівніча, Хацівська, Чорненька, Вобла, Скоробагата, Срібна, Царінна, Чорнокніжна, Шибіста, Ячна*; *Городній, Кутній, Огородній, Плахотній, Городня, Кутня, Огородня, Плахотня* та ін.; а також різновідмінюваних антропонімів чоловічого та жіночого роду: *Левків, Левкіє, Юхїмів, Жовнірів, Жовніріє, Кірчіє, Ромціє, Ісаїє, Зєров, Думин, Жінчин, Мищїшин, Ярінчин, Лєвкова, Левкієва, Юхїмова, Жовнірова, Жовнірієва, Кірчева, Ромцева, Ісаєва, Зєрова, Думина, Жінчина, Мищїшина, Ярінчина* та ін.

2) порівняно небагато елементарних парадигматичних класів мають окситонічний тип наголосу (на флексії в усіх словоформах однини та множини) — прізвища іменникового типу подвійного — чоловічого і жіночого — роду твердої та мішаної груп I відміни: *Коляда, Сковорода, Харá, Юра́, Башá, Гаджа́, Ганджа́, Ганжа́, Гаранджа́, Гребенча́, Грибенча́, Кабанча́, Каланча́, Легуша́, Лягуша́, Мержа́,*

Саранча, Чевельча, Юхія; чоловічого роду твердої і м'якої груп II відміни: *Буцько, Гречко, Жижко, Ісько, Капко, Кахно, Панько, Сливко, Смішко, Тотько, Філько, Франко, Химко, Цейко, Шлапко, Шурко, Юзько, Васюхно, Красно, Лахно, Майстро, Семено, Смагло, Сямро, Тягло, Хрепто, Чабро, Часто, Чухно, Шамро, Шахно, Бицьо, Васьо, Гаврильо, Гнатьо, Горбацьо, Даньо, Зінцьо, Кузьо, Павльо, Павцьо, Семусьо, Стасьо, Туркацьо, Федьо, Фітьо, Худьо, Яньо, Яремцьо* та ін.; прикметникового типу чоловічого та жіночого роду твердої групи: *Боровий, Вогневий, Гайовий, Гнойовий, Швидкий, Яцьковий, Гнідій, Малій, Масній, Острівній, Рудій, Пустової, Рябої, Ярової, Водяної, Косої, Борова, Вогнева, Гайова, Гнойова, Пустова, Швидка, Ярова, Яцькова, Водяна, Гніда, Мала, Масна, Острівна, Руда*; різновідмінювані жіночого роду: *Бородина, Булавина, Вдовина, Головина, Козина, Кузьмина, Телевина, Удовина, Хабина, Хомина, Шульгина, Шульжина*.

3) для низки іменників твердої групи I відміни та твердої й м'якої груп II відміни у формах однини наголошена основа, а в слововформах множини — флексія: *Була — Булі, Хіла — Хілі, Худа — Худі, Гірка — Гиркі, Гречка — Гречкі, Кішка — Кишкі, П'явка — П'явкі, Сітка — Сіткі, Тріска — Тріскі, Халявка — Халявкі, Шішка — Шишкі; Бúдз — Будзі, Юр — Юрі, Грім — Громі, Сóкіл — Соколі, Явір — Яворі, Бень — Бені, Булась — Буласі, Зінь — Зіні, Круть — Круті, Лунь — Луні, Пронь — Проні, Фédь — Феді, Шúть — Шуті, Бúй — Буї, Гаї — Гаї, Наї — Наї, Нехаї — Нехаї, Нечінаї — Нечінаї, Саї — Саї, Фаї — Фаї, Заець — Зайці, Рій — Рої, Кухар — Кухарі* та ін.

Частина прізвищ омонімічна апелятивам, для яких також характерне подібне переміщення наголосу. Антропоніми I відміни переважно двоскладові, а II відміни — здебільшого односкладові в початковій формі й двоскладові (спорадично трискладові) в інших формах однини та множини.

Для словозмінних взірців прізвищ, що мають таку схему наголосу, як-от різну акцентуацію в обох підпарадигмах числа, властиві зв'язані форми множини. У монографії про відмінювання досліджуваного пропріального підкласу антропонімів ідеться про зв'язану форму Н. в. множини [4, с. 38–39]. Автори «Граматичного словника української мови. Словозміна» (2011) до складу відмінкової парадигми уводять «додаткову граему числа, так зване обмежене число (limited number), і, відповідно, підпарадигму з трьома відмін-

ками — називним, родовим та знахідним. Ці форми фіксуються в числівниково-іменникових комплексах і формально відрізняються від інших словоформ у лексем з рухомим наголосом: *авторі́* — *два а́втори*; *се́ла* — *два се́ла*; *крашанкі́* — *дві кра́шанки*, *крашано́к* — *п'ять кра́шанок*... Знахідний відмінок можна проілюструвати, зокрема, контекстом *на два (дві)... менше (більше і под.): У школі стало на два вчи́телі більше»* [2, с. 590].

На нашу думку, варто виокремити чотири градеми зв'язаних форм множини: Н., З. та Кл. в. з тотожними словоформами, які від вільних форм відрізняються наголошенням, маючи при цьому омонімічні флексії. Зв'язані форми виникають у сполученні із числівниками *два (дві)*, *обидва (обидві)*, *три*, *чотири* та складеними з останнім компонентом *два (дві)*, *три*, *чотири* як утворення, спричинені давніми формами двоїни Н. — З. — Кл. в., які також формально збігалися. При цьому, у зазначених зв'язаних формах закінчення таке саме, як і у вільних формах Н. в. множини, проте наголос стає таким, як у формах Р. в. однини. Наприклад, зв'язані форми Н., З. та Кл. в. множини українських прізвищ у порівнянні з вільними словоформами: *обидві Сітки* — *Сіткі́*, *два Халя́вки* — *Халя́вкі́*, *три Гро́ми* — *Гро́мі́*, *чотири Дру́зі* — *Дру́зі́*, *обидва Гі́лі* — *Гі́лі́*, *два Гі́сі* — *Гі́сі́*, *три Го́ці* — *Го́ці́*, *чотири Гуді́* — *Гуді́*, *обидва Да́ці* — *Да́ці́*, *два Дзе́ні* — *Дзе́ні́*, *три Ке́ді* — *Ке́ді́*, *чотири Кі́зі* — *Кі́зі́*, *обидва Кі́сі* — *Кі́сі́*, *два Ко́ці* — *Ко́ці́*, *три Ле́ді* — *Ле́ді́*, *чотири Мі́сі* — *Мі́сі́*, *обидва Чу́ї* — *Чу́ї́*, *п'ятдесят два Се́ні* — *Се́ні́*, *двадцять три Се́сі* — *Се́сі́*, *двісті чотири Тро́ні* — *Тро́ні́*, *тисяча чотириста два Нечпа́ї* — *Нечпа́ї́*.

З вищевказаних градем найчастотнішими за вживанням є зв'язані словоформи Н. в. множини, рідко використовують форми обмеженого числа Кл. в. (*Три Ро́масі, підійдіть до мене; обидва Пу́ні, виконайте доручення*) і до унікальних (власне — гіпотетичних, тобто таких, які можна утворити формально, проте ними не послуговуються мовці) варто зарахувати зв'язані словоформи З. в. множини з прийменником у (в) (*мітити у два Стра́мїї*).

Крім того, зв'язані форми Р. в. множини, сполучаючись із числівниками *п'ять*, *сорок*, *сто* тощо, приймають флексію, тотожну вільній формі Р. в. множини, а наголос збігається з наголошенням форми Р. в. однини: *п'ять Трі́сків* — *Трі́скі́в*, *двадцять п'ять Ши́шків* — *Ши́шкі́в*, *сорок Ксе́нів* — *Ксе́ні́в*, *сто Ку́зів* — *Ку́зі́в*, *шість Ку́ців* — *Ку́ці́в*,

сім Лєнів — Ленів, вісім Лєсів — Лєсів, дев'ять Луців — Луців, десять Маців — Маців, одинадцять Міців — Миців, н'ять Пінів — Пінів, шість Прівів — Проців, сім Рудів — Рудів, вісім Стєців — Стєців, дев'ять Смалів — Смалів, десять Твєрдів — Твєрдів, н'ять Токасів — Токасів, сорок Туців — Туців, сто Улів — Улів, двісті н'ять Тафіїв — Тафіїв, десять Хаїв — Хаїв.

4) декілька елементарних парадигматичних класів українських прізвищ іменникового типу чоловічого роду II відміни всіх трьох груп та один різновідмінюваний чоловічого роду (усі з нульовою флексією в початковій формі) мають наголошене закінчення в словоформах однини і множини, крім Н. та Кл. в. однини, у яких акцентовано основу. Частина мовознавців приймає умовне наголошення флексії при формальному акцентуванні основи в тих словоформах, що характеризуються вибором нульового закінчення, якщо в інших формах наголос падає на матеріально виражену словозмінну морфему. Видається доцільним констатувати реальне наголошення морфем. Приклади словоформ Н., Кл. в. однини та Н. в. множини: *Палю́х — Палю́ху, Палюхі́, Ву́зол — Ву́зле, Вузлі́, Дрі́зд — Дро́зде, Дрозді́, Кіт — Ко́те, Коті́, Тхі́р — Тхо́ре, Тхорі́, Гонча́р — Гонча́ре, Гонча́рі, Карпу́сь — Карпу́сю, Карпусі́, Моті́ль — Моті́лю, Мотилі́, Юра́сь — Юра́сю, Юрасі́, Баба́й — Баба́ю, Бабаї́, Ченде́й — Ченде́ю, Чендеї́, Золо́та́р — Золо́та́рю, Золо́тарі́, Кожуха́р — Кожуха́рю, Кожуха́рі, Решета́р — Решета́рю, Решетарі́, Волоха́ч — Волоха́чу, Волохачі́, Лука́ш — Лука́ше, Лукаші́, Трі́щ — Трі́ще, Тріщі́, Лемі́ш — Лемéше, Лемеші́; Вдові́н — Вдові́не, Вдовині́, Козі́н — Козі́не, Козині́, Кузьмі́н — Кузьмі́не, Кузьмині́, Хомі́н — Хомі́не, Хомині́, Шульж́їн — Шульж́їне, Шульж́ині́ та ін.*

5) наступна акцентна парадигма характеризується наголошеною флексією в усіх формах однини та множини, крім початкової — Н. в. однини, тобто відрізняється від попередньої схеми тільки однією формою — Кл. в. однини. Таку акцентуацію мають тільки прізвища чоловічого роду з нульовим закінченням II відміни твердої, м'якої та мішаної груп. Для порівняння також подамо взірці Н., Кл. в. однини та Н. в. множини: *Купрі́янчу́к — Купрі́янчуку́, Купрі́янчуки́, Може́джак — Може́джаку́, Може́джакі́, Якимчу́к — Якимчуку́, Якимчу́кі, Нагі́рняк — Нагі́рняку́, Нагі́рнякі́, Охрі́мчу́к — Охрі́мчуку́, Охрі́мчу́кі, Павлі́к — Павлі́ку́, Павлі́кі́, Павлючо́к — Павлю́чку́, Павлю́чкі́,*

Пиріжók — Пиріжкú, Пиріжкí, Сніжók — Сніжкú, Сніжкí, Пирíг — Пирогú, Пирогí, Жвавéць — Жвавцúб, Жвавцí, Стрíлець — Стрíльцúб, Стрíльцí, Чудновéць — Чудновцúб, Чудновцí, Швéць — Швецúб, Швеци́, Дорожсевéць — Дорожсевцúб, Дорожсевцí, Кузьмíч — Кузьмичú, Кузьмичí, Хомíч — Хомичú, Хомичí тощо.

6) спорадично в чоловічих і жіночих прізвищах I відміни твердої групи засвідчено наголошену флексію у формах однини та множини й тільки в Кл. в. однини наголос переміщено на основу. Розглянемо це на прикладах форм Н., Кл. в. однини та Н. в. множини: *Кузьма́ — Кузьмо́, Кузьмі́, Щербá — Щéрбо, Щербí, Кочерга́ — Кочéрго, Кочергі́, Нудьга́ — Нúдьго, Нудьгі́, Шульга́ — Шúльго, Шульгі́*.

7) зафіксовано два антропоніми, що репрезентують два окремих елементарних парадигматичних класи прізвищ подвійного — чоловічого чи жіночого — роду твердої групи I відміни, відмінкові словоформи яких в однині мають наголошене закінчення, а у формах множини та Кл. в. однини наголос падає на основу. Релевантними в цьому випадку також є вільні форми Н., Кл. в. однини та Н. в. множини: *Бальва́ — Бáльво, Бáльви, Сигидá — Сигíдо, Сигíди*.

Оскільки в цих прізвищах відрізняється акцентуація в підпарадигмах однини та множини, то з'являються чотири грамеми зв'язаних форм Н., З. та Кл. в. множини *два Бальві́, обидві Бальві́*, але *Бáльви, три Сигидí, чотири Сигидí*, але *Сигíди*; а також зв'язана форма Р. в. множини: *п'ять Бальві́в*, проте *Бáльвів, десять Сигидíв*, проте *Сигíдів*.

8) окрему акцентну модель має прізвище *Душа́* — іменникового типу I відміни мішаної групи подвійного (чоловічого або жіночого) роду, а саме: наголос падає на закінчення в Н., Р., Д., О., М. в. однини: *Душа́ — Душі́, Душі́, Душе́ю, на, у (в), при, по Душі́*; наголошена основа в З., Кл. в. однини: *Дúшу, Дúше*, а також у всіх вільних формах множини: *Дúші, Дúш, Дúшам, Дúш, у Дúші, Дúшами, на, у (в), при, по Дúшам, Дúші*.

Розглядана акцентна парадигма характеризується наявністю зв'язаних словоформ множини, проте, на відміну від третьої та сьомої схем наголосу, у ній не засвідчено грамеми обмеженого числа Р. в. множини в сполученні із числівниками *п'ять, сорок, сто*, оскільки вільна форма Р. в. множини має нульове закінчення, один склад, наголос на основі, відповідно наголосу немає куди переміщатися — вільна і зв'язана форми Р. в. множини абсолютно однакові. Таким

чином, для цього прізвища характерні зв'язані форми Н., З., Кл. в. множини: *чотири Душі, обидві Душі*, але *Душі*.

Висновки. Отже, акцентуаційний чинник як один з релевантних має велике значення для системи словозміни українських прізвищ. Якщо загальні назви можуть мати дублетний наголос, то таке явище не характерне для прізвищ, що мають тільки один основний наголос. При цьому самому прізвищу може бути властиве різне наголошення в різні періоди його функціонування й розвитку, також у різних гілок родоводу чи різних родин акцентуація при відмінюванні досліджуваних антропонімів може відрізнитися. Усього засвідчено вісім акцентних парадигм у системі словозміни українських прізвищ. Найбільше онімів іменникового, прикметникового типів та різновідмінюваних характеризуються фіксованим нерухомим наголосом на тому самому складі основи, менша кількість прізвищ має наголошене закінчення. Іменниковому типу притаманні всі вісім акцентних моделей, антропоніми прикметникового типу та різновідмінювані в межах словозмінної парадигми мають однакове наголошення або тільки на основі, або тільки на флексії. Тільки один елементарний парадигматичний клас різновідмінюваних прізвищ має наголошене закінчення в однині та множині й наголос на основі в Н. та Кл. в. однини.

Трьом акцентним моделям, у яких відрізняється наголошення підпарадигм однини та множини, властиві зв'язані форми множини, або грамеми обмеженого числа — *limited number*, що відрізняються від вільних наголошенням у сполученні із числівниками *два (дві), обидва (обидві), три, чотири* та складеними з останнім компонентом *два (дві), три, чотири* в Н., З. та Кл. в. множини, які виникли під впливом аналогічних архаїчних відмінкових форм двоїни. Тільки двом акцентним парадигмам притаманні зв'язані форми Р. в. множини в поєднанні із числівниками *п'ять, сорок, сто* та ін., що формально мають закінчення, омонімічне флексії вільної форми Р. в. множини, а наголос при цьому такий самий, як у формі Р. в. однини.

Перспективи подальшого дослідження. Видається доцільним продовжувати наукові розвідки в галузі наголошування відмінкових форм українських прізвищ в діахронному, синхронному, діалектному, функційному та інших аспектах.

Список використаної літератури

1. Варченко І. О. До основ наукового вивчення сучасних українських прізвищ / І. О. Варченко // Редько Ю. К. Довідник українських прізвищ. — К. : Радянська школа, 1968. — С. 3–29.
2. Граматичний словник української літературної мови. Словозміна / В. І. Критська, Т. І. Недозим, Л. В. Орлова та ін. ; відп. ред. Н. Ф. Клименко. — К. : Видавничий Дім Дмитра Бураго, 2011. — 760 с. — ISBN 978–966–489–107–0.
3. Ковтюх С. Л. Акцентуаційний чинник як один із основних у визначенні морфологічних парадигм сучасної української мови / С. Л. Ковтюх // Наукові записки. — Серія : філологічні науки (мовознавство). — Кіровоград: РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2005. — Випуск 59. — С. 89–106.
4. Ковтюх С. Л. Словозмінна парадигматика українських прізвищ : [монографія] / С. Л. Ковтюх, О. М. Кашталян ; за ред. С. Л. Ковтюх. — Кіровоград : Полімед-Сервіс, 2012. — 256 с. — ISBN 978–966–7813–79–6.
5. Редько Ю. К. Довідник українських прізвищ / Ю. К. Редько ; за ред. І. О. Варченка. — К. : Радянська школа, 1968. — 255 с.

Ковтюх С. Л.

*кандидат филологических наук, профессор,
заведующая кафедрой украинского языка Кировоградского государственного
педагогического университета имени Владимира Винниченко
e-mail: kovtjukh@ukr.net*

АКЦЕНТНЫЕ ПАРАДИГМЫ В СИСТЕМЕ СЛОВОИЗМЕНЕНИЯ УКРАИНСКИХ ФАМИЛИЙ

Резюме

В статье рассматриваются акцентуационные особенности украинских фамилий с точки зрения морфологической парадигматики, определены акцентные парадигмы исследуемых антропонимов в сфере словоизменения, обращено внимание на изменение ударения в связанных формах именительного, родительного, винительного и звательного падежей множественного числа.

Ключевые слова: ударение, акцентуация, акцентная парадигма, антропоним, фамилия, словоизменение.

Kovtiukh S.

Ph.D., professor,

Ukrainian Language Chairperson

Kirovograd Volodymyr Vynnychenko State Pedagogical University

e-mail: kovtjukh@ukr.net

ACCENT PARADIGM IN UKRAINIAN SURNAMES INFLECTIONS

Abstract

The author considers accentual peculiarities of Ukrainian surnames from the point of view of morphological paradigmatic; clears out general specifics of accentuating these names; researches the changes in accentuating in connected plural forms of the nominative, genitive, accusative and vocative cases. Such words should be included into the general system of the word change. Most often surnames of dual gender of the first declension and masculine surnames of the second declension with different schemes of accentuation in the singular and in the plural in connection with numerals two, both, three and four and with the composites with closing components two, three, four in the nominative, accusative and vocative cases as traces of the old dual forms have accentuation which coincides with the accentuation of the singular genitive case word forms. Such accentuation is also characteristic to the defined Ukrainian surnames in connection with the numerals five, forty, hundred and others. Generally, there have been defined 12 accentuation paradigms of the subclass antroponyms under research. It appears reasonable to pursue the research in the field of accentuation of the Ukrainian surnames case forms in diachronic, synchronic, dialectal, functional and other aspects.

Key words: *stress, accentuation, accentual paradigms, anthroponym, word change.*

Надійшла до редакції 28.05.2015